

БІЛА-ТЮРІНА ЮЛІА ЗИНОВІЙНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного, конституційного
та адміністративного права
Івано-Франківського юридичного інституту, кандидат юридичних наук*

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОЗАСУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАКОННОСТІ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ОСІБ

В сучасному суспільстві досить широко і всебічно розглядається тематика присвячена правам і свободам людини, як основоположного фактору демократичного, правового і гуманного суспільства. Права та відповідно свободи людини – це невід’ємні елементи кожної людини, в незалежності від її національності, місця проживання, статі, етнічної приналежності, кольору шкіри, релігії, мови чи якихось відмінних ознак. Всі люди в рівній мірі мають у своєму розпорядженні певні права та конкретні свободи людини, виключаючи всякого роду дискримінацію. Відповідні права та відповідні свободи взаємопов’язані, взаємозалежні і неподільні. Захищати права осіб покликані й органи публічної адміністрації. Нинішній рівень правового регулювання процесуальної регламентації діяльності органів публічної адміністрації не дає змоги повною мірою забезпечити дієву та прозору процедуру реалізації прав громадян у відносинах з органами публічної влади. Всі перераховані фактори обумовлюють необхідність проведення дослідження особливостей та значення позасудового контролю за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб.

Права людини, як динамічне поняття, перебувають у постійному розвитку. Взагалі, категорія прав людини існує лише у стосунках між людиною та державою, людиною та владою. Права людини відображають за своєю суттю межі певної влади. Влада та представлені нею державні органи не мають права втручатись у сферу прав людини, та одночасно такі владні структури мають відповідні обов’язки щодо людини, її прав і свобод.

Взаємодія людини і влади передбачає особливий принцип та ґрунтується на трьох положеннях: по-перше, кожна влада обмежена, це обмеження стосується як природи самої влади, так і розвитком суспільства та процесів демократизації; по-друге, особа володіє своїм незалежним унікальним світом, втручання в який неможливе; по-третє, всяка особа володіє правом на претензії до держави, реалізуючи при цьому право на захист своїх прав.

Як вказує Авер’янов В. Б., у кожній країні концепція контролю за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб має свої особливості. Але загальним є те, що його зміст становить діяльність органів держави, громадян та їх організацій,

спрямована: по-перше, на спостереження, виявлення й аналіз інформації щодо управлінських процесів; по-друге, на виявлення невідповідностей, порушень, відхилень від соціальних, насамперед правових норм, цілей і цінностей; по-третє, на висунення вимог і пропозицій щодо усунення недоліків або коригування самих норм і цілей [1, с. 88].

В свою чергу, Пухтецька А. А., виділяє наступні види позасудового контролю за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб: 1) парламентський позасудовий контроль: контроль Рахункової палати; контроль Уповноваженого Верховної Ради з прав людини; 2) внутрішній адміністративний позасудовий контроль: контроль КМУ; контроль центральних та місцевих органів виконавчої влади; контроль спеціалізованих органів виконавчої влади; 3) контроль з боку Президента України; 4) муніципальний контроль; 5) громадський контроль [3, с. 98].

Всі ці види позасудового контролю направлені на захист прав людини. Наприклад, важливим інструментом позасудового контролю за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб виступає право на подачу звернень. Громадяни можуть звертатися в будь-які органи законодавчої, виконавчої, судової влади, до Президента країни, до органів прокуратури, до омбудсмена, використовувати форми громадського контролю.

Позасудовий контроль за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб відбувається шляхом розгляду у вищих органах виконавчої влади прав громадян. Якщо громадянин виявився не задоволений діяльністю публічної адміністрації, то він має право звернутися до вищих державних органів. При цьому особливу увагу потрібно приділяти інформаційному забезпеченню.

Громадським організаціям та територіальним громадам має бути надано вільний безоплатний допуск до тих сайтів в яких міститься інформація про час розгляду справи, має бути забезпечений вільний безоплатний допуск до електронних носіїв які містять необхідну інформацію щодо роботи публічної адміністрації.

За допомогою інституту народних захисників (омбудсменів) також реалізується позасудовий контроль за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб, що як правило, розглядають скарги громадян на обмеження прав, що відбувається із боку органів державної влади і діють при органах законодавчої влади та органах місцевого самоврядування. Наприклад, в Україні, омбудсман здійснює свою роботу під керівництвом Верховної Ради України. Окрім функції із захисту прав людини та її свобод омбудсман реалізує наглядові повноваження за роботою органів адміністрацій. Проводить розслідування скарг щодо надмірного використання різних природних ресурсів, оцінює, виходячи з принципів справедливості, різні аспекти застосування законів. Будь-який громадянин може звернутися безпосередньо до омбудсмана, діє як з власної ініціативи, так і за скаргами громадян.

Особливу увагу науковці Інституту держави і права імені В. М. Корецького [2] та Пухтецька А. А. приділяють такій формі позасудового контролю за діяльності публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб, як громадському контролю [3, с. 33]. Громадський контроль – це різновид контролю, за якого останній здійснюється громадськими організаціями чи окремими громадянами. Органи місцевого самоврядування реалізують функції громадського контролю за рахунок своїх повноважень. Ради як представницькі органи місцевого самоврядування мають змогу контролювати виконання місцевими органами виконавчої влади програм соціально-економічного та культурного розвитку, використання коштів бюджету, створювати тимчасові контрольні комісії з різних питань державного управління [2, с. 53].

Загалом, різні форми позасудового контролю за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб зберігають в системі засобів забезпечення законності у державному управлінні своє важливе значення. Тим більше в сучасних умовах, коли в Україні тільки запроваджується адміністративна юстиція.

Позасудовий контроль за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб є важливим функціональним елементом будь-якої системи влади і управління, в тому числі і роботи публічної адміністрації. Він дозволяє перевіряти ефективність виконання законів, інших нормативних правових актів, прийнятих рішень, а також стан справ в питаннях забезпечення законності та захисту прав осіб. При цьому часом забувається, що органи публічної адміністрації можуть бути результативним тільки в тому випадку, якщо вони будуть гармонійно функціонувати в тісній взаємодії з іншими органами влади і управління, і при цьому будуть знаходитися не тільки під контролем населення, але і під контролем органів державної влади [2, с. 19].

Таким чином, демократія не може бути ефективною без контролю. Цінність позасудового контролю за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб полягає не стільки в тому, щоб розкрити факти беззаконня і порушення прав і законних інтересів громадян, скільки в тому, щоб своєчасно їх попередити. Тому головним об'єктом позасудового контролю за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб повинні бути дотримання законності в діяльності органів і посадових осіб публічної адміністрації б як при прийнятті ними рішень, так і при виконанні чинного законодавства.

Ускладнення завдань державного управління на сучасному етапі супроводжується посиленням контрольної функції держави. В Україні державний контроль здійснюється усіма трьома гілками влади: законодавчою, виконавчою і судовою. У кожній з цих сфер контрольні повноваження органів влади реалізуються з урахуванням специфіки відповідного виду державної діяльності.

Слід зазначити, що простежується тенденція до диференціації різних видів контролю, ускладнення його форм і процедур. Це пов'язано з подальшою диференціацією і спеціалізацією діяльності представницьких органів, а також органів системи державного управління різних рівнів, збільшенням обсягу делегованого законодавства, розвитком різноманітних форм взаємодії суб'єктів, делегуванням повноважень органами та посадовими особами вищого рівня нижчестоящим органам і посадовим особам.

Значення позасудового контролю за діяльністю публічної адміністрації у забезпеченні законності та захисту прав осіб полягає в тому, що з допомогою несудових механізмів надаються гарантії захисту прав та свобод людини, здійснюється перевірка ефективності роботи публічної адміністрації щодо належного забезпечення захисту прав осіб.

Список використаних джерел:

1. Авер'янов В. Б. Адміністративне право. Підручник: У двох томах: Том 2. Особлива частина. К., 2009. 600 с.
2. Адміністративно-правове забезпечення прав людини органами публічної адміністрації в Україні : зб. наук. праць / За заг. ред. д.ю.н., проф., член-кор. НАПрН Ук раїни О. Ф. Андрійко. К. : Інститут держави і права. ім. В. М. Корецького НАН України, 2015. 199 с.
3. Пухтецька А. А. Адміністративне право України. Навчальний посібник; за заг. ред. І. С. Гриценка. К. : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.

Ключові слова: контроль, публічна адміністрація, захист, законність, свободи людини, правові гарантії.

Key words: control, public administration, protection, legality, human freedoms, legal guarantees.

БІЛОУС-ОСІНЬ ТЕТЯНА ІГОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права,
кандидат юридичних наук*

ЦИФРОВИЙ КОНЦЕПТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблематиці предмета та інших критеріїв галузевості адміністративного права було присвячено чимало наукових праць (зокрема і в частині узгодженості підходів). Однак, пізнавальні завдання у цій царині не можуть вважатися вичерпаними, та, імовірно, не зможуть бути вичерпані (з огляду на їх принципову значимість). Важливим доктринальним підґрунтям, джерелом виявлення та засобом подолання ідентифікованих негармонійностей галузевого вчення, стали роз-